
ADALET VE KALKINMA PARTİSİ HÜKÜMETİNİN EKONOMİK PERFORMANSI ve 2007 SEÇİMLERİ

Doğan UYSAL *

Giriş

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Türkiye Cumhuriyeti'nin 57. hükümeti döneminde yaşanan 2001 ekonomik krizinin ardından gerçekleştirilen 3 Kasım 2002 erken genel seçimleri sonucu iktidara geldi. 3 Kasım 2002 seçimlerinde % 34.3 oranında oy alarak tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi, resmen 18 Kasım 2002 tarihinde 58. hükümeti kurarak Başbakan Abdullah Gül liderliğinde icraatlarına başladı. Gül hükümeti, Başbakanlık görevini Siirt'de yenilenen seçimler sonucu milletvekili seçilen Tayip Erdoğan'a bırakmak üzere 115 gün sonra istifa etti. 14 Mart 2003 tarihinde Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulan 59. hükümet, 23 Mart 2003 tarihinde hükümet programının onaylanıp güvenoyu almasıyla görevine başladı ve 22 Temmuz 2007 genel seçimlerine kadar devam etti. 22 Temmuz 2007 seçimlerinde oy oranını 2002 yılı seçimlerine göre % 39 oranında artırarak toplam oyların % 46.7'sini alab ve ikinci kez iktidara gelen Ak Partinin bu başarısı ve başarı nedenleri üzerindeki tartışmalar halen sürmektedir.

---

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, İ.İ.B.F, İktisat Bölümü

Ak Partinin 2007 seçimlerinde seçmen desteğini önemli oranda artırarak tekrar işbaşına gelmesini partinin 4,5 yıllık iktidarı döneminde ekonomik alanda sergilediği yüksek performansa bağlayanların oranı hayli yüksektir. Seçmenin ekonomik alandaki başarıyı ödüllendirdiği ve ülkedeki ekonomik istikrarın devamından yana tercihini kullandığı iddia edilmektedir. Bu çalışmada 18 Kasım 2002 tarihinden 22 Temmuz 2007 tarihine kadar geçen yaklaşık 1706 günlük sürede 58. ve 59. Ak Parti hükümetlerinin uyguladıkları iktisat politikalarının, 22 Temmuz 2007 seçimlerinin galibi olarak çıkmasında ne derecede etkili olduğu makro veriler ışığında değerlendirilmeye çalışılacaktır.

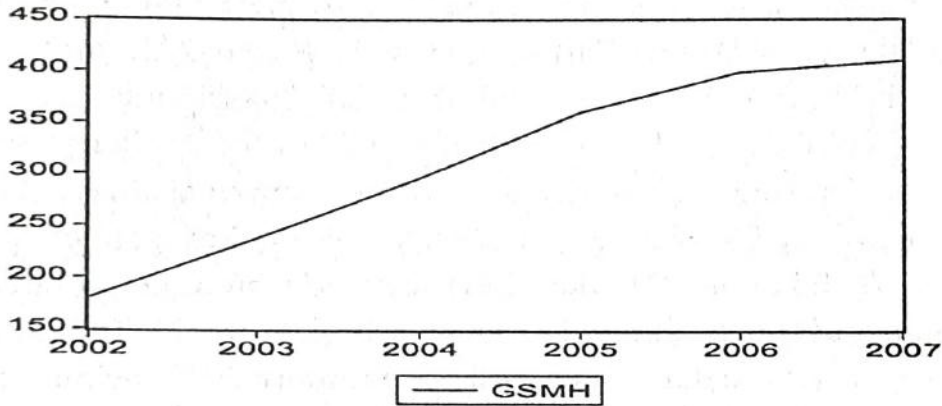
2. Makro Veriler Işığında Ak Parti'nin Ekonomideki Performansın Ölçülmesi

Ak Partinin ilk iktidara geldiği 3 Kasım 2002'den 22 Temmuz 2007 seçimlerine kadar geçen dönemdeki ekonomik performansı GSMH, işsizlik, borçlanma, ödemeler dengesi ve enflasyon göstergeleri üzerinden ele alınıp incelenecektir.

2.1. GSMH'daki Değişim

Ak Parti hükümetinin dört buçuk yıl süren birinci icraat döneminde GSMH 180 milyar dolardan 410,7 milyar dolara yükselmiştir. Bu artış oransal olarak % 128 iken, mutlak olarak 230.7 milyar dolardır.

Grafik 1. 2002 – 2007 GSMH Gerçekleşmeleri

Kaynak: TCMB, Evds.

İlk aşamada bakıldığında GSMH'daki bu artış oldukça önemlidir. Ancak bu durum madalyonun yalnızca bir yönünü oluşturur. Madalyonun diğer yüzüne bakmak gerekirse, YTL'de meydana gelen aşırı değerlenme sonucu oluşan konjonktürü analizimize kattığımızda bu başarının hiç de görüldüğü kadar parlak olmadığı sonucuna ulaşılır.

Çünkü başlangıçta dolar kuru 1.70 iken 2007 Temmuzunda 1.20'lerin altına düşmüştür. Bu durum bizi daha analitik düşünmeye zorlamaktadır.¹ Eğer sabit fiyatlarla konuya yaklaşılsaydı GSMH yıl sonunda (180 x 1.375) 247,5 Milyar Dolar olacaktı. Yani arada gerçekleşen 163.7 milyar dolarlık fark, kurun sabitleme eğilimi içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre de gerçek oransal artış % 37.5 düzeyinde kalmaktadır.²

Milli gelirden meydana gelen bir diğer dikkat çekici gelişme de 230 milyar dolarlık artışın içinde yaklaşık 100 milyar dolarlık toplam dış borç artışıdır. Yani 230 milyar dolarlık artışın yaklaşık olarak 100 milyar doları toplam dış borç miktarındaki artış ile yani uluslar arası finans kesimi tarafından finanse edilmiştir.³ Bu durum da uzun dönemde istikrarın sağlanmasının olanaksız olabileceği sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak grafik 1'de açıkça görülen yükselişin altında yatan temel gerçeklik YTL'de meydana gelen aşırı değerlenmenin ortaya çıkardığı fiktif değerlenmeden başka bir şey değildir.

Gelir dağılımı (grafik 2) açısından konuya yaklaştığımızda kişisel gelir, 2002 yılında 2.598 \$ iken, 2007 yılında bu büyüklük, 5.560 \$ olarak gerçekleşmiştir. Yukarıda yaptığımız analiz kişisel gelir analizi için de geçerli olmaktadır. Zira iktisadi ve sosyal hayata bakıldığında kişi başına gelirin %100'lerin üzerinde arttığını gösteren bu gelişme halk tarafından pek de söylendiği ölçüde algılanmamaktadır. Kişi başına milli gelir rakamları telaffuz edilirken aynen GSMH ezberinde olduğu gibi % 60 civarında aşırı değerli olan YTL, göz ardı edilmektedir.⁴ Kaldı ki rekor büyüme ortamında bile bunun halk kitlelerine yansımaması ile ilgili tartışmalar da hatırlandığında kişisel gelirdeki artışın da reel kur artışı ile ilgili olduğu sonucuna varmak hiç de yanıltıcı olmayacaktır. Milli gelirden meydana geldiği ifade edilen görünürdeki artışın bir diğer nedeni de dünya gıda fiyatlarının son 5 yılda % 25 oranında artış kaydetmesidir.⁵

¹ Koray Çalışkan, "Milli Gelir Hesapları Yanıltıyor", <http://tumgazeteler.com/?a=2171466>, (15.02.2008).

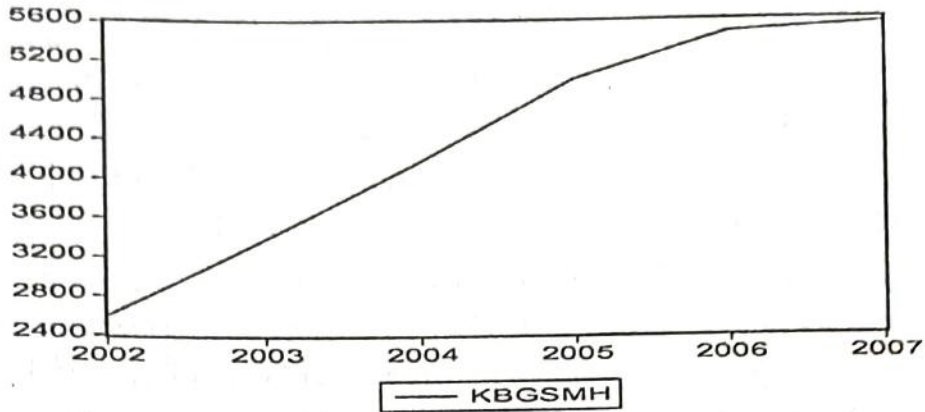
² Mahfi Eğilmez, "İktidarın Ekonomik Karnesi", www.radikal.com.tr, (08/04/2007).

³ Erinc Yeldan, "Ekonomide 2002 ve 2007'nin Farklı Koşulları", Cumhuriyet Gazetesi, (09.01.2008).

⁴ Ümit Özdağ, www.umitozdog.com/09.11.2007, (05.02.2008).

⁵ Çalışkan, a.g.k., (15.02.2008).

Grafik 2. 2002 – 2007 Kişisel Gelir Gerçekleşmeleri

Kaynak: TCMB, Evds

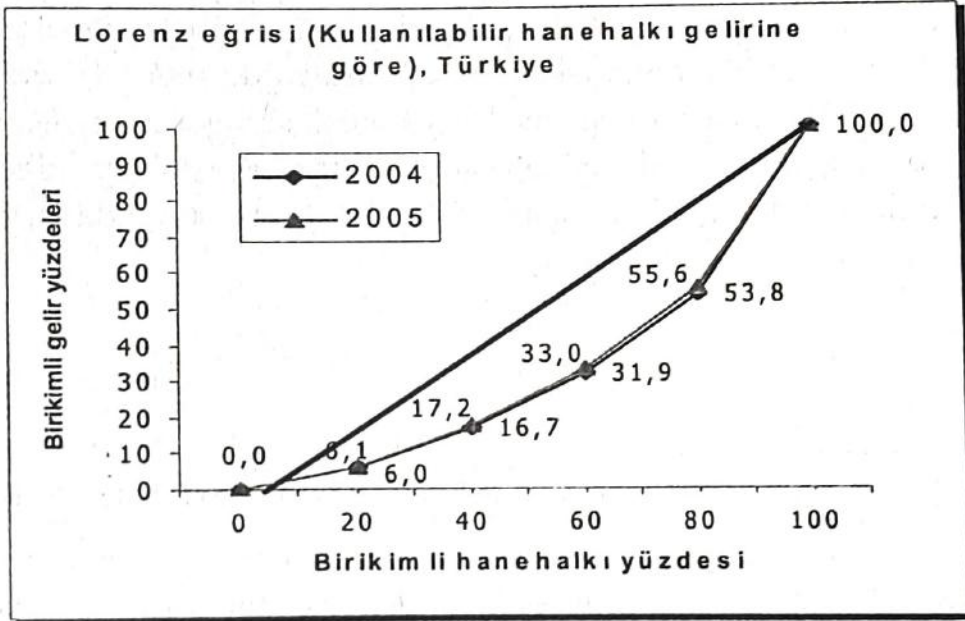
2002 yılından bu yana yapılan kişisel gelir dağılımı ölçümlerini Gini katsayısı yardımıyla incelemek gerekirse, tablo 1 de görüldüğü üzere 2004 ve 2005 yıllarına ait Gini katsayıları incelendiğinde bu katsayıların sırasıyla 0,40 ve 0,38 olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 1. 2002 – 2005 Kişisel Gelir Dağılımı Gerçekleşmeleri

Gini Katsayısı	2002	2003	2004	2005
	0,44	0,42	0,40	0,38

Kaynak: TÜİK

Grafik 3. 2002 – 2005 Gelir Dağılımı Gerçekleşmeleri (Gini Katsayısı)

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr>

Gini katsayılarının 0'a (sıfır) doğru yaklaştıkça görece olarak daha adil gelir dağılımını ifade ettiği önbilgisinden hareketle Ak Parti hükümetinin birinci icraat dönemi olan 2002'den günümüze kişisel gelir dağılımında görece olarak bir iyileşme olduğu gözlenmektedir.

Hükümet yetkilileri tarafından her fırsatta Türkiye ekonomisinin 23 çeyrektir kesintisiz büyüdüğü olgusuna vurgu yapılırken, bir tartışma da bu büyümenin neden vatandaşın cebine yansımadağı yönünde devam etmektedir. Bu bağlamda Kamu-Sen tarafından yapılan bir çalışma bu tartışmaları körükler nitelikte sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Çalışmaya göre 1999 yılında % 8.83 olan personel harcamalarının milli gelir içindeki payı, 2006 yılında % 7.43'e gerilemiştir. Bu tablo da memurun milli gelirden aldığı payın giderek azaldığına işaret etmektedir. Bu durumu destekler nitelikteki bir gösterge de 1994 ile 2006 yılları arasında TÜFE endeksinin 114 kat artmasına karşın, aynı süreçte ortalama memur maaşının 80 kat artış kaydetmiş olmasıdır. Bu da gelir dağılımı açısından olumsuz tabloyu desteklemektedir.⁶ Gelir dağılımındaki gelişmeler aşağıda grafik 4 yardımıyla detaylı bir şekilde analiz edilebilir.

Grafik 4. 2003 – 2005 Döneminde % 5'lik Gruplara Göre Fert Başına Birikimli Gelir Artışı

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/04/13/yazar/gunes.html>.

Grafik 4'te de görüldüğü üzere, orta kesime doğru yaklaştıkça reel gelir artışının özellikle son 3 yılda gözle görülür bir şekilde artış

⁶ Cihan Cura, "Tarım, Gelir Dağılımı, İsrar, Carry Trade, Devletçilik, www.cihandura.com. (17.01.2008).

kaydettiği görülmektedir. Aynı şekilde aynı süre zarfında en zengin kesime doğru yaklaştıkça reel gelir artış oranı düşmektedir. Yani orta gelirli kesim ile zengin kesim arasındaki uçurum kapanmaktadır ki; teorik temele dayanan Gini katsayıları da bu tabloyu desteklemektedir. Ancak analizin ikinci kısmı ortaya konduğunda yani orta kesim ile yoksul kesim kıyaslandığında yoksul kesimde bir iyileşme görülmesine karşın bu orta kesime göre oldukça sınırlı bir seviyede kalmaktadır. Burada yalnızca orta kesim ile zengin kesim arasındaki fark nispeten kapanmaktadır ki gelir dağılımının çok ciddi bir şekilde düzeldiği iddiası da görüldüğü gibi gerçeğe örtüşmemektedir. Bu açıdan bakıldığında gelir dağılımındaki iyileşmenin alt ucundan düzelmeyi sağlayabilecek neredeyse en geçerli faktör istihdam olmaktadır ki, ülkemizde işsizliğin ölçüldüğünden daha fazla olduğu iddiaları da bu savı desteklemektedir. Hükümetin işsizlik ile ilgili yorumları daha ziyade tarım dışı istihdam rakamlarındaki artışa vurgu yapmak suretiyle kendini göstermekte ve tabloyu olumlu değerlendirmektedir. Bu açıdan gelir dağılımı ile ilgili gelişmeler teorik olarak olumlu seyrederken gerçek hayatta çok fazla bir iyileşmenin olmadığı görülmektedir.⁷

2.2. İşsizlik Oranındaki Değişim

Bir siyasi iktidarın ekonomik performansını ölçmede temel faktörlerden biri olan işsizlik, makro anlamda ekonominin tüm kanallarını kimi zaman dolaylı kimi zaman da doğrudan etkilemek suretiyle iktisadi hayata bir anlamda yön vermektedir. İşsizlik olgusu iktisadi ve sosyal maliyetleri olan ve toplumsal dinamikleri doğrudan etkileyen bir kavramdır. İşsizliğin sosyal maliyeti, işsiz kalanların yaşam standartlarında meydana gelen bozulma ile kendini gösterirken, iktisadi maliyeti, gayri iradi işsizlik sonucu kullanılabilir durumda olan işgücünün kullanılmamasından dolayı ortaya çıkan üretim kaybıdır.⁸

Türkiye ekonomisinin kronik bir sorunu haline gelen işsizlik ile ilgili yapılan araştırmalar da konunun vahametini açıkça ortaya koymaktadır; TİSK'in OECD tarafından yayınlanan 2007 İstihdam raporuna dayanarak hazırladığı çalışmaya göre, Türkiye 28 OECD üyesi ülke ekonomisi içinde uzun süreli işsizlik oranı artışı bakımından 5. sırada yer almaktadır. Uzun süreli işsizlik oranı ise, 1 yıl ve daha fazla süredir işsiz olan kişi sayısının toplam işsiz sayısına oranı olarak tanımlanmaktadır.

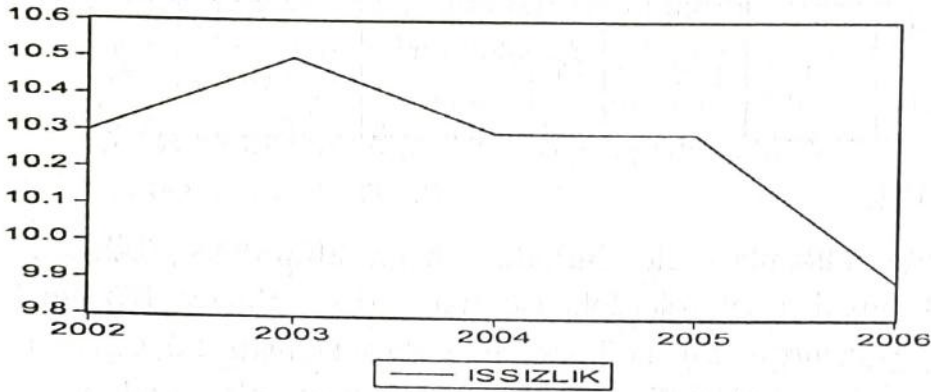
⁷ Hürşit Güneş, "Sakin ha İnanmayın! Gelir Dağılımı Söylendiği Gibi Düzelmiyor, www.milliyet.com.tr, (14.01.2008).

⁸ Erdal Ünsal, *Mikro İktisat*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2005, s.57.

Uzun süreli toplam işsizlik oranı, Türkiye’de Ak Parti hükümetinin ilk iktidar yılı olan 2003 yılında %24,4 iken, 2006 yılında bu oran, % 35,8’e yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle uzun süreli işsizlik oranı, 3 yılda toplam olarak 11,4 puan artış göstermiştir. Aynı dönemde OECD genelinde uzun süreli işsiz oranı artış hızı 1,3 puan seviyesindedir. Bu gelişme paralelinde uzun süreli kadın işsizliği oranı da söz konusu dönemler itibarıyla % 30,9’dan % 44,2’ye yükselmiştir.

Bir çarpıcı istatistik de yine OECD’nin “Bilim Teknoloji ve Endüstri 2007” raporuna göre üye ülkeler arasında Türkiye % 12,5 ile üniversite mezunu işsizler açısından birinci sırada yer alırken işsiz kadın üniversite mezunu sıralamasında da yine birinci sırada yer almaktadır.⁹

Grafik 5. 2002 – 2007 İşsizlik Oranları

Kaynak: TCMB, Evds.

Yukarıdaki grafiği değerlendirmek gerekirse, işsizliğin 2002 yılından bu güne doğru bir azalış trendine girdiğini söylemek mümkün olacaktır. Bu haliyle bu tablo çok olumlu bir konjunktüre işaret etmektedir. Ancak işgücü piyasasındaki gelişmeleri daha doğru değerlendirebilmek için işgücü piyasası ile ilgili göstergeleri tablo 2 yardımıyla açıklamak daha sağlıklı olur.

⁹ Dura, a.g.k., (17.01.2008).

Tablo 2. İşgücü Piyasası Gelişmeleri (Bin Kişi)

	2005	2006	2006 - 2005 Farkı	2007	2007 - 2006 Farkı
Tarım İstihdamı	6.213	6.109	- 104	5.884	- 225
Tarım Dışı İstihdam	15.984	16.695	711	16.865	170
Sanayi	4.403	4.586	183	4.602	16
Hizmet	10.343	10.689	346	10.843	154
İnşaat	1.238	1.420	182	1.420	1
Tarım Dışı İşgücü	18.395	18.951	556	19.230	279
Tarım Dışı İşsizler	2.411	2.256	- 155	2.365	109
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	13.1	11.9	- 1.2	12.3	0.4

Kaynak: TÜİK

Büyüme rakamları ile birlikte düşünüldüğünde, Ekim 2007 itibarıyla tarım dışı sektörlerdeki istihdam artışı yalnızca 170 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu da 3. çeyrekte oluşan düşük büyümenin bir yansıması olarak görülebilir. Yine tablodan hareketle işsizliği analiz etmeye devam edecek olursak, tarım istihdamındaki çözümlenin devam ettiği görülür. 225 bin kişi tarım istihdamından, tarım dışı istihdam sağlayan sektörlerle geçiş yapmış, burada da asıl sorun tarım dışı sektörlerin istihdam üretmesi konusundaki ataletten kaynaklanmaktadır. 2005 yılından 2006 yılına geçişte sanayi istihdamı, 183 bin kişi artış gösterirken, 2006 yılından 2007 yılına doğru sanayi istihdamındaki artış yalnızca 16 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Hizmet sektöründe meydana gelen gelişmelere bakılacak olursa söz konusu iki dönem için hizmet sektöründeki istihdam artışı yarıya düşmüştür. İnşaat sektöründe de benzer olumsuzluk kendini göstermektedir. İşsiz sayısı da 109 bin kişi artmış, tarım dışı işgücünde meydana gelen artışın 279 binde kalmasından dolayı bu rakam azmış gibi görünebilir.

Tarım dışı istihdam rakamları emeğin niteliği açısından değerlendirildiğinde asıl sorunun ücretlilerden çok kendi nam ve hesabına çalışanlar ile ücretsiz aile işçilerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ücretli istihdamda artış 414 bin kişi olarak gerçekleşirken, buna karşın kendi nam ve hesabına çalışanlar ile ücretsiz

aile işçilerinin toplam istihdam kaybı 497 bin kişi olarak gerçekleşmiştir.¹⁰

Ak Parti hükümeti dönemi boyunca gerçekleşen rekor büyüme rakamlarına rağmen işsizlikle ilgili çok ciddi bir gelişme olmamıştır. Bunun nedenlerinden biri, yatırımların milli gelirden aldığı payın dönemler halinde giderek daha azalmasıdır. 1990'lı yılların başında yatırımların milli gelirden aldığı pay % 23,5 iken, 2006 yılı itibarıyla bu oran % 21 seviyelerine gerilemiştir. 1997 yılında % 26 ile rekor kıran söz konusu oran, yüksek büyüme oranlarının gerçekleştiği 2002 sonrası dönemde bile bu seviyelere ulaşamamıştır. Verilen teşviklerdeki toplam yatırım tutarının öngörülen toplam istihdama oranı şeklinde ifade edilen bir kişiye iş yaratmanın maliyeti de 184,8 Bin YTL'dir. Yani tüm işsizlere iş yaratmanın maliyeti GSMH'nin % 80'ine yakın bir kısmına denk gelmektedir. Bu oran da tek başına işsizlik sorunun vahametini ortaya koymaktadır.¹¹ Bu istatistiklere bakarak, işsizlik sorunun düşük büyüme ortamında daha da kaygı verici olabileceği düşüncesinden hareketle hükümetin buna ilişkin bir paket veya projenin en kısa zamanda hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

2.3. Borçlanma

Devlet kamu açığını finanse edebilmek adına iç veya dış piyasadan borçlanmaya gidebilir. Bir ülkenin ekonomik kalkınmasının finansmanında iç finansman kaynakları devamlı, dış finansman kaynakları ise geçici niteliktedir.¹²

Borçlanmanın, iktisadi literatürdeki öneminin ve tanımının yanında günümüz konjonktüründe ülke için çok ciddi stratejik bir tarafı da bulunmaktadır. Bu ölçekte düşünüldüğünde borçlanma, küresel sermayenin gelişmekte olan ülke ekonomilerinin kaynaklarını sömürmede kullandığı neo-liberal ataklar sonucu oluşan ve gelişmekte olan ülkelerin yerinde saymasını sağlamaya yönelik bir maliyettir.

Küresel sermaye bu söz konusu süreci başlatırken bazı iktisadi enstrümanları kullanır. Bunların başında; faiz ve döviz gelmektedir ki; bu iki iktisadi değişken yardımıyla neredeyse ekonominin tümünü etki altına alabilir. İşte bu, son zamanlardaki moda deyimini ile "carry trade" uygulamasından başka bir şey değildir.

¹⁰ Seyfettin Gürsel, "İşsizlikte Dramatik Artış", www.referansgazetesi.com. (17.01.2008).

¹¹ ATO, "Genç İşsiz Ordusu Raporu", www.atonet.org.tr, (14.01.2008), s.3.

¹² İsmail Türk, *Maliye Politikası*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1992, s.292.

Küresel sermaye, ekonomisi likidite fazlası veren Japonya gibi ülkelerden çok cüzi bir faiz oranı karşılığında aldığı finansmanı kendisine -en yüksek faizi vermek suretiyle- kar maksimizasyonu sağlayan ülkeye götürür ki bu oran ülkemizde kısa vadeli faiz oranı açısından % 17.25 gibi dünya ortalamasının oldukça üzerinde bir orana tekabül etmektedir. Uygulanan bu politika yabancı sermayenin Türkiye'ye ne kadar iştahlı bakmasını en özet halde anlatmaktadır.¹³

Söz konusu neo-liberal politikalar ışığında uygulanan Ak Parti hükümetinin iktisadi politikalarını özetinin "borçlan borçlan" olarak belirlenmesi çok da yanlış bir ifade olmayacaktır. Zira 2002 sonu itibarıyla gerçekleşen dış borç stoku 130,1 milyar dolar iken, 2006 sonu itibarıyla dış borç, 206,5 milyar dolara ulaşmıştır. Bir başka ifade ile dış borçlar Ak Parti hükümetinin icraat döneminde 76,5 milyar dolar artış kaydetmiştir. Borçlanma ile ilgili veriler, Ak Parti'nin icraat dönemi itibarıyla Tablo 3 yardımıyla değerlendirilebilir.

Tablo 3. Ak Parti Hükümeti I. Dönemi Borçlanma Bilânçosu (Milyar \$)

	2002	2006	2003 – 2006 (Artış)
Toplam Dış Borç Stoku	130.093	206.471	76.378
Kamu Sektörü	63.618	69.585	5.967
TCMB	21.995	15.669	- 6.326
Özel Sektör	44.480	121.456	76.976
Finansal Kuruluşlar	10.981	48.591	37.610
Finansal Olmayan Şirketler	33.499	72.865	39.366
Kısa Vadeli Borçlar	16.424	41.984	25.560
Dış Borç Stoku / GSYİH	60.8	48.8	- % 12
Reel Döviz Kuru (YTL / \$)	1.583	0.994	- 0.589

Kaynak: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, (www.hazine.gov.tr).

İncelenen iki yıl birlikte değerlendirildiğinde I. Ak Parti döneminde % 59'luk bir dış borç artışı söz konusu olmaktadır. Kamunun dış borç stokuna bakıldığında 2004 yılı sonrası bir azalış görülmesine karşın 2006 yılı itibarıyla kamunun dış borç yükünün büyüme hızı yavaşlamıştır denilebilir.

¹³ Ahmet Hacıoğlu, "Akp Ekonomisi", <http://www.karalahana.net> (10.01.2008).

Ak Parti hükümeti yaklaşık 64 milyar dolar ile devraldığı kamu dış borcunu I. Döneminde 69 milyar dolara çıkarmıştır. Bu artış 2004 yılında 73 milyar dolara çıkmış bugün itibarıyla 69,5 milyar dolara inmiştir. Bu gelişme azalma gibi görünse de 64 milyar dolar ile aldığı kamu dış borçlanma rakamını çok ciddi bir borçlanma gereği olmadığı halde faiz dışı fazla hedefini de tutturmak adına kamu harcamalarını kısmasına rağmen yaklaşık olarak 5,5 milyar dolar civarında artırmıştır. Bu husus dikkate alındığında azalma değil artışta bir azalma yani azalarak artış söz konusu olmaktadır.

Toplam dış borç stoku içinde hemen göze çarpan özel sektöre ait dış borç toplamında meydana gelen büyüme "milli" ekonominin kırılganlığının artmasında en çok pay sahibi olmuştur. 2002 yılında 44.4 milyar dolar olan özel kesimin toplam dış borcu 2006 yılına gelindiğinde 121.4 milyar dolara ulaşmıştır. Özel sektör dış borcunun 73 milyar dolarlık kısmı şirketler kesimini oluştururken, 48 milyar dolarını ise bankalar oluşturmaktadır. Yüksek faiz - düşük kur stratejisinin sonucu olan bu gelişmeler özellikle yüksek büyüme oranlarının gerçekleştiği son 3 yılda artış göstermiş hatta Tüpraş, Erdemir gibi özelleştirmelerin de dış borçlanma ile gerçekleştiği görülmüştür. Dolayısıyla büyümenin kaynakları incelenirken, sıcak para girişinin yanı sıra dışarıdan sağlanan kısa, orta ve uzun vadeli kredilerin de etkisi iyi okunmalıdır.¹⁴

Yüksek faiz - düşük kur stratejisi sonucu 500 büyük sanayi şirketinin net katma değerinin kar, faiz ve ücret arasındaki dağılımına bakıldığında ucuz dövizle borçlanmanın şirketlerin karlılığını önemli ölçüde artırdığı görülmektedir. Faizlerin zirvede olduğu 2001 yılında net katma değer % 48,2'sini faize ayırmak zorunda kalan şirketler 2005 yılında dışarıdan borçlanmalar sayesinde bu payı % 8'e kadar azaltıp faiz giderlerini düşürerek karlılıklarını artırdıkları açıkça görülebilmektedir.¹⁵

Borçlanmaya neden olan politikaların başında gelen yüksek faiz - düşük kur yani *carry trade* uygulamasına kısaca değindikten sonra borçlanma konusunda IMF ve Dünya Bankası mutabakatıyla hazırlanan ve ülkelerin borçluluk durumlarının değerlendirilmesinde kullanılan, genel kabul görmüş ve dünya ülkeleri için ortak bir referans aralığı

¹⁴ Mustafa Sönmez, "Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", <http://www.haber7.com>, (03.01.2008), s.3.

¹⁵ Sönmez, a.g.k., s.3.

olarak hazırlanan, tablo 4'te belirtilen ölçütlere göre Ak Parti iktidarı dönemindeki borçlanmanın derecesi ortaya konulabilir.

Tablo 4. Ülkelerin Borçluluk Dereceleri ve Türkiye (%)

	Az Borçlu Ülkeler (<)	Orta Borçlu Ülkeler	Aşırı Borçlu Ülkeler (>)	Türkiye	
				2001	2005
Toplam Borç / GSMH	30	30 – 50	50	78	47
Toplam Borç / İhracat	165	165 – 275	275	363	232
Borç Servisi / İhracat	18	18 – 30	30	77	50
Faiz Ödemesi / İhracat	12	12 – 20	20	23	11

Kaynak: Cihan Dura, (2007).

Tablo 4'te görüldüğü üzere toplam dış borç stokunun milli gelire olan oranı, Ak Parti hükümetinin icraat dönemi boyunca çok ciddi bir azalma kaydetmiştir. Yani dış borcun milli gelirden daha çok artması, bu oranı nasıl olmuş da aksi yönde etkilemiştir? Bu sorunun cevabını da ekonominin satır aralarında bulmak mümkündür. Dış borcun milli gelire olan oranının düşük çıkmasında etkili olan faktör 2002 yılından bugüne kadar yerli paranın aşırı değerlenmesi ile ilgilidir. Yani söz konusu oranın düşük çıkması fiktif bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.¹⁶

Türkiye'nin GSMH'si söz konusu dönemde reel olarak (sabit fiyatlarla) toplam % 37,5 oranında artarken, dış borçları ise icraat dönemi içinde % 58,8 oranında artmıştır. Dolar bazında dış borç miktarındaki net artış ulusal gelirdeki kümülatif artışın 1,5 katı olarak gerçekleşmiştir. Fakat dış borçlar YTL bazında hesaplandığında milli gelire oranla % 60,8'den % 48,8'e düşmüş gözükmektedir. Bu azalış ise doğrudan doğruya döviz kurunda meydana gelen ucuzlamanın bir yanılmasıdır. Döviz kurunun ucuzluğu YTL cinsinden hesaplanırsa, oran düşüyor yanılığına düşürmektedir.¹⁷ Aşikâr bir şekilde büyüyen ve büyürken de ekonomiyi tehdit altına alan borçlanma sarmalı kırılmalıya neden olan politikardan vazgeçilmesini olanaksız kılmaktadır. Uygulanan yüksek faiz politikası terk edilmedikçe "milli" ekonomi bu durumdan daha çok zararlı çıkabilir.

¹⁶ Korkut Boratav, Cumhuriyet Gazetesi, (19.04.2006).

¹⁷ Erinç Yeldan, "AKP Ekonomisi - 1: Borç Yaratan Büyüme", Cumhuriyet Gazetesi, (09.01.2008).

2.4. Ödemeler Dengesi

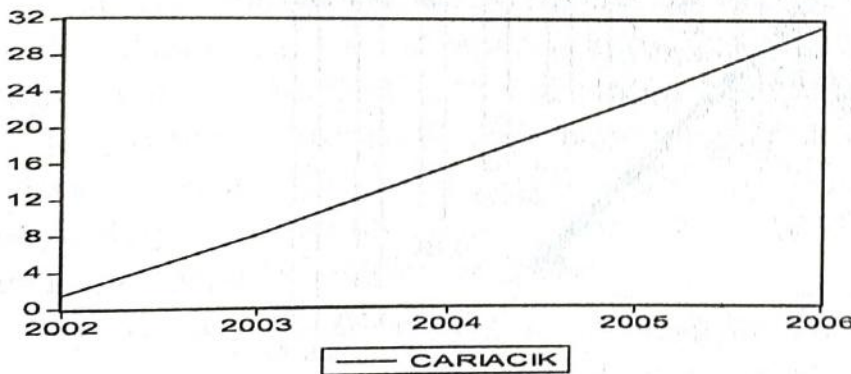
Ödemeler dengesi, bir ülkenin dış dünya ile olan iktisadi ilişkilerinin incelendiği çift kayıt esasına göre işleyen bir bilançodur. Bu bilanço ülkenin dış dünyadan kazandığı döviz gelirlerini ve dış dünyada yaptığı döviz giderlerini bir denge yaklaşımı ile sergileyerek söz konusu dönem içinde ne kadar döviz açığı ya da döviz fazlası verdiğini ve eğer varsa bu açığı nasıl finanse ettiğini ortaya koyar.¹⁸

Ödemeler dengesi gerçekleştirmeleri bir ülke ekonomisi açısından karne niteliğindedir. Söz konusu büyüklükler vasıtasıyla ekonomi yönetimi ile ilgili değerlendirmeler ve yorumlamalar yapılabilir. Zira uygulanan iktisat politikalarının sonuçlarını bu karnede görmek mümkün olmaktadır.

Ak Parti hükümeti dönemi süresince en çok tartışılan Ödemeler dengesi gerçekleştirmeleri ile ilgili gelişmeler ve değerlendirmeler özellikle geçtiğimiz 6 yıllık zaman zarfında cari işlemler açığı üzerinde yoğunlaşırken, kümülatif olarak sürekli artış kaydeden cari işlemler açığının ekonomi üzerindeki kırılma etkisi ciddi bir şekilde artmaktadır.

Ak Parti hükümetinin göreve başladığı tarihte 1,5 Milyar Dolar olan cari açık, 2006 yılı sonunda 31,3 Milyar Dolar ile Cumhuriyet tarihi rekorunu kırmış ve her şeyden önemlisi kriz sinyali olarak değerlendirilen Cari İşlemler Açığı / GSMH oranı % 8'ler seviyesine ulaşmıştır ki referans olarak hesaplanan oranlar bu seviyenin oldukça altında kalmaktadır.

Grafik 6. 2002 – 2007 Cari İşlemler Açığı (Milyar \$)

Cari açığın kümülatif değerine bakıldığında 2002 yılından bu yana artış trendi net bir şekilde görülebilmektedir. Cari işlemler açığının

¹⁸ Mahfi Eğilmez, "Cari açık nedir?", <http://www.radikal.com.tr> (27.01.2008).

oluşmasında lokomotif olan dış ticaret gerçekleştirmelerini tablo 5 yardımıyla açıklamak gerekirse, tablodan da görüldüğü üzere, ihracat ve ithalat artış göstermektedir.

Tablo 5. Ak Parti Döneminde Dış Ticaret Gerçekleşmeleri

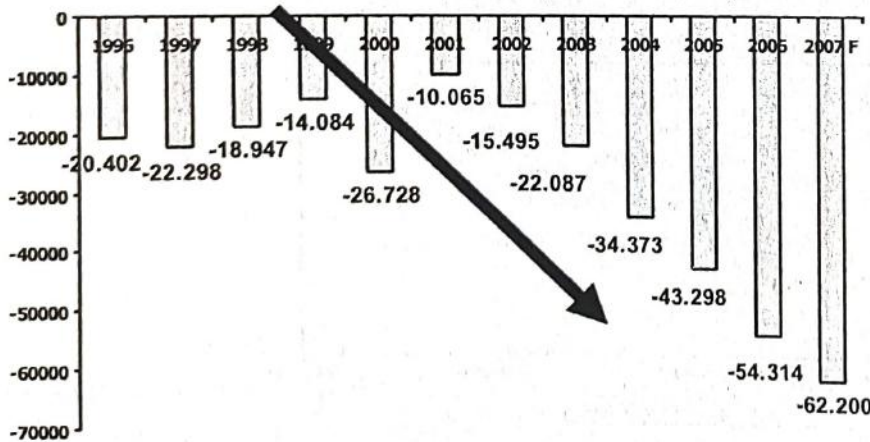
	2002	2003	2004	2005	2006
İhracat	36.059	47.253	63.167	73.476	85.279
İthalat	51.554	69.340	97.540	116.774	137.321
Dış Ticaret Hacmi	87.613	116.593	160.707	190.251	222.600
Dış Ticaret Açığı	-15.495	-22.087	-34.373	-43.298	-52.043
İhracat / İthalat	69,9	68,1	64,8	62,9	62,1
İhracat / GSMH	19,9	19,8	21,1	20,4	21,2
İthalat / GSMH	28,5	29,0	32,6	32,4	34,2
Cari Açık / GSMH	0,8	3,4	5,2	6,2	7,9
Dış Ticaet Dengesi / GSMH	4	5,9	7,9	12	13

Kaynak: TCMB, Evds.

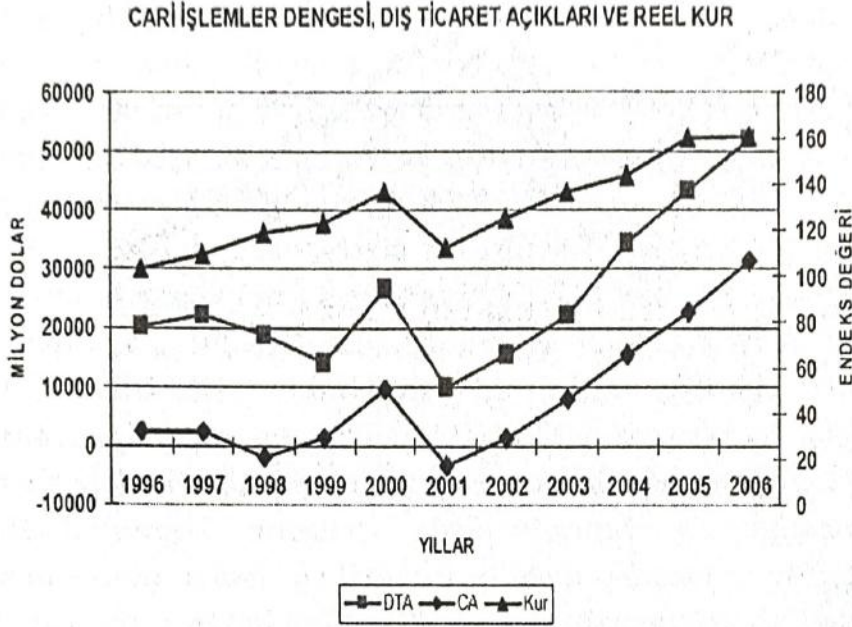
Fakat dış ticaret açığının da bu paralelde artış gösteriyor olması ithalatın ihracattan daha fazla artıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu artışında en büyük nedenlerinden birisi reel kurun aşırı değerli olmasından kaynaklanmaktadır.

Dış ticaret açığındaki gelişmeleri ve aşırı değerli döviz kuru nedeniyle artan cari açık ve dış ticaret açığını aşağıdaki grafik 7 yardımıyla daha net olarak görmek mümkündür.

Grafik 7. Dış Ticaret Açığı

Grafik 8. Cari Açık, Reel Kur, Dış Ticaret Açığı

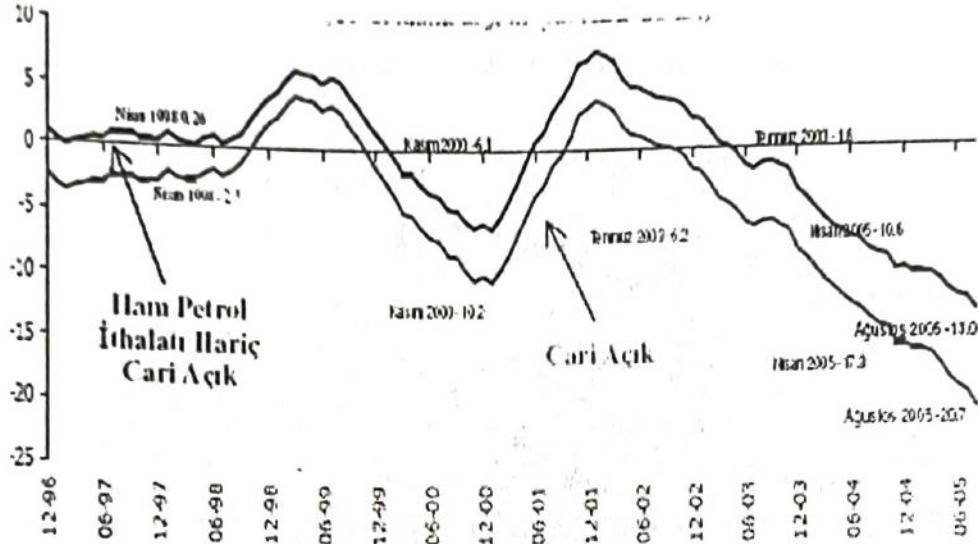
Kaynak: Yavuz, Ege (2007).

Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere yabancı sermaye, reel kurun aşırı değerlenmesine bağlı olarak artan dış ticaret açıklarını artırmakta bu durum da cari işlemler açığını tetikleyerek kritik eşiğin üzerine çıkarmaktadır. Türkiye ekonomisi açısından her ne kadar sürdürülebilir olduğu ifade edilse de cari işlemler açığı orta ve uzun vadede çok ciddi kriz riski taşımaktadır. Bununla birlikte cari işlemler açığının dış finansman yöntemi ile kapatılması ekonomide dışa bağımlılık sorununu da beraberinde getirmektedir.

Sürdürülebilir olduğu ifade edilen cari işlemler açığı, Ak Parti hükümetinin icraat dönemi başından itibaren alınırsa, reel kur artışına bağlı olarak aynı paralelde artış kaydettiği görülmektedir ki bu durum da borçlanma konusundaki vahameti gözler önüne sererken, aslında yabancı sermaye ile finanse edilen cari açığın bir kısır döngü oluşturduğunu ve her finansmanın daha yüksek açık olarak ekonomiyi tehdit ettiğini gözler önüne sermektedir.

Elbette dış ticaret açıklarının öncülüğünde artan cari işlemler açığının oluşmasında talep elastikiyetine bağlı olarak dünya ekonomisindeki istikrarsızlık ile birlikte ortaya çıkan ve yükselme eğilimine giren petrol fiyatlarının da cari işlemler açığı üzerindeki etkisi bir gerçektir. Bu durum daha net bir şekilde grafik 9 yardımıyla görülebilir.

Grafik 9. Ham Petrol İthalatı Hariç Cari Açık

Kaynak: TCMB.

Grafikten de açıkça görüldüğü üzere ham petrol ithalatı hariç tutulduğunda cari işlemlerin boyutu grafikten görülmektedir. Bu haliyle bakıldığında petrol fiyatlarının biraz önce de değinildiği üzere cari işlemler açığı üzerinde oldukça ciddi bir etkisinin bulunduğu görülmektedir.

Petrol fiyatlarındaki öngörülemez konjonktüre bağlı artışa rağmen, IMF tarafından yayımlanan ülke raporlarına göre, Türkiye, Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Brezilya, Güney Afrika ve Rusya için yapılan kriz yorumlamalarına göre; Merkez Bankası rezervlerinin kısa dönemli borçları karşılama oranı sıralamasında Türkiye en kötü durumda olup, bu oran Türkiye'de % 80 iken, Rusya'da % 412 civarındadır. Cari açık bakımından yapılan karşılaştırmada da en kötü derece yine Türkiye'ye ait iken, Rusya ve Brezilya cari fazla vermektedir. Toplam dış borcun GSMH'ye oranında yine oldukça kötü durumda olup, burada sondan ikinci olarak Macaristan'ı geride bırakmaktayız, Kamu borç toplamının GSMH'ye oranında ise, en geride kalan ülke yine Türkiye olmaktadır. Ekonomimiz, Kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ye oranı olarak değerlendirildiğinde ise, Brezilya ve Macaristan ile son sıralarda yer almaktadır. Özel kredilerdeki değişimin GSMH'ye oranında Türkiye yine en yüksek oranla son sırada yer alırken, ekonomimizi Güney Afrika ve Macaristan takip etmektedir.¹⁹

¹⁹ Yaman Törüner "Bu Karşılaştırmayı IMF Yaptı", www.milliyet.com.tr (12.02.2008).

Bütün bu gelişmelere rağmen neden hala krizin gerçekleşmediği sorusunun cevabı da ekonominin satır aralarında yerini bulmaktadır. Her ne şekilde olursa olsun borçların uzun vadeli olarak sürdürülebilir olduğunun ifadesi ile söz konusu durumun bir kırılmağa neden olmadığı iddiası aslında tam olarak gerçekçi bir durumu yansıtmamaktadır. Bunun en başında dış açığın giderek artması gelmektedir ki bu da sorunun sadece vadesinin uzadığı anlamına gelmektedir. İkinci olarak ise uzun vadeli kaynakların önemli bir kısmının yurtiçindeki çeşitli varlıkların satışından kaynaklandığı bilinmektedir. Sürekli satılabilecek bir varlığın bulunamayacak olması gerçeği karanlık sona doğru daha "emin" adımlarla gidildiğinin bir kanıtı olmakla birlikte yabancı sermayenin eline geçen varlıkların kar transferleri başladığında bu sürecin daha da hızlanacağı kaçınılmaz bir gerçekliktir. Bu anlamda Ak Parti hükümeti süresince gözle görünür bir açmaza girilmediği düşüncesinin temel nedeni bu dönem süresince yurda giriş yapan yabancı sermaye miktarıdır. Bu girişler krize doğru gidişin en yavaş hali olarak değerlendirildiğinde bu durum Ak Parti için bir şans olarak düşünülmektedir.²⁰

2.5. Enflasyon

Fiyatlar genel seviyesindeki sürekli bir artışı ifade eden enflasyon kavramı hükümetler açısından hem iktisadi hem de toplumsal bir öneme işaret etmektedir. Türkiye de çeyrek asırdır enflasyonu kontrol etmeye çalışmaktadır. Enflasyon hedeflemesi, merkez bankasının temel hedefi olan fiyat istikrarını sağlamaya ve sürdürmeye yönelik olarak para politikasının makul bir dönem için belirlenen sayısal bir enflasyon hedefi ya da hedef aralığına dayandırılması ve bunun kamuoyuna açıklanması şeklinde de tanımlanabilen bir para politikası uygulamasıdır.²¹

Enflasyon hedeflemesi kavramı, 1990'larda önce Yeni Zelanda ardından da İngiltere, Kanada ve Şili merkez bankalarının uyguladıkları yeni para politikalarının ortak adı olarak iktisat yazınına geçmiştir.²² TCMB, 2002 sonrasında önce örtülü, 2006 yılından bu yana da açık enflasyon hedeflemesi uygulayacağını ilan etmiş ve fiyat istikrarını sağlamaktan başka hiçbir hedefi olmadığını kamuoyuna duyurmuştur.

²⁰ Hürşit Güneş, "Sıcak Para Sorun mu? Kolaylık Mı?", www.milliyet.com.tr, (15.12.2007).

²¹ İsmail Şirinler, "Parasal İstikrarın Sağlanmasında Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Etkinliği Sorunu", *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, Cilt:44, Sayı:509, İstanbul.

²² Erinç Yeldan, "Enflasyon Hedeflemesi ve Sonrası", *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Ekim 2007, (12.01.2008).

Enflasyon hedeflemesi para politikaları özellikle 1997 Asya, 1998 Brezilya ve 2001 Türkiye ve Arjantin krizlerinden sonra Washington Mutabakatı olarak adlandırılan yeni muhafazakâr makro ekonomik politikaların ve IMF güdümlü istikrar programlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. TCMB 2001 sonrası yeniden yapılanma programı dâhilinde fiyat istikrarı ve enflasyon hedefi dışında hiçbir makro değişken ile ilgilenmediğini özenle vurgulayarak 2006 ve sonrası için enflasyon hedeflerini ilan etmiştir.²³ Enflasyon hedefi ile ilgili gerçekleştirmeleri ve hükümetin bu alandaki başarısını Tablo 6 yardımıyla daha net bir şekilde görülebilir.

Tablo 6. Enflasyon Hedefi, Gerçekleşme ve Sapmalar

	2002	2003	2004	2005	2006
Hedef	35	20	12	8	5
Gerçekleşme	29.7	18.4	9.3	7.7	9.6
Sapma	-5.3	-1.6	-2.7	-0.3	4.6

Kaynak: Fatih Özatay, (2007).

Örtük enflasyon hedeflemesinin uygulandığı dönemin başlangıcı olan 2002 yılından 2005 yılına kadar gerçekleşen enflasyonun bütün dönemlerde hedefin altında kaldığı görülmektedir. Enflasyon oranının % 70'lerden bu seviyelere düştüğü de düşünülürse toplumsal açıdan bir rahatlama olduğu düşünülmektedir.

2006 yılına gelindiğinde neredeyse % 100'lere varan sapma aslında olduğundan daha az önemliymiş gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu duruma 2007 yılına ilişkin hedefin de tutmadığı görüşünü eklediğimizde enflasyon hedeflemesi konusunda hükümetin performansını daha iyi değerlendirmek mümkün olmaktadır.

Enflasyon hedeflemesindeki performans tartışıla dursun bir başka tartışma da ölçülen enflasyonun gerçeği yansıtmadığı üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu konuda TÜİK tarafından yapılan çalışma sonucu yayımlanan verilerin sağlıklı olmadığı düşüncesine dayanan teze göre; toplumun geneli tarafından tüketilen ürünlerdeki genel fiyat artışlarının, toplumun pek azı tarafından kullanılan ürünlerdeki fiyat gelişmeleri ile kamufle edildiği ileri sürülmektedir. Yani TÜİK tarafından dikkate alınan sepetteki 425 mal ve hizmet grubunun beşte dördünün alt ve orta gelir grubundaki kesimi ilgilendirmeyen mal ve hizmetler olduğu ifade

²³ Erinç Yeldan, "Enflasyon Hedeflemesi Gerçek Mi?", Cumhuriyet Gazetesi, 14 Kasım 2007, (10.02.2008).

edilmektedir. Günlük yaşam dikkate alındığında yapılan çalışmada 425 mal ve hizmet grubunun içinden sadece 90 tane mal ve hizmet grubunun toplumun geneline hitap ettiği görülmekte ve bu 90 gurup mal ve hizmetin içinden yalnızca 30 tanesi için açıklanan oranın geçerli olduğu ileri sürülürken geri kalan 60 gurup mal ve hizmet için hesaplanan enflasyon oranının açıklananın oldukça üzerinde % 10 ile % 90 arasında olduğu vurgulanmaktadır. Buna dayanak olarak da gösterge niteliğindeki iki kalem olan kira ve ekmekteki artışın % 20'yi bulması bile TÜFE olarak hesaplanan oranın en az % 20 olarak gerçekleşmesi anlamına geldiği savunulmaktadır.²⁴

Sonuç ve değerlendirme

Yukarıda sunulan temel makro ekonomik göstergelerden de anlaşıldığı gibi Ak Parti'nin GSMH, işsizlik, enflasyon, ödemeler dengesi ve borçlanma açısından beklenen hedefleri tam anlamıyla gerçekleştiremediği görülmektedir. Buna rağmen Ak Parti'nin 22 Temmuz 2007 seçimlerinde % 46.7 oranında oy alarak birinci parti çıkmasının sonuçları siyasetçiler, sosyologlar ve ekonomistlere göre aşağıdaki nedenlere bağlıdır.²⁵

- Ak Parti, 2001 krizi sonrası kötü bir ekonomik konjonktür döneminde iktidara geldi. IMF ile iyi geçinerek verilen hedefleri uygulamış, hem ABD'nin hem de IMF'nin desteğini almıştır. Türk parasının aşırı değerlenmesi sonucu ithalat büyüdü ve cari açık artmıştır. Fiyat artışlarını frenlemek için bütçe disiplini uygulanmaya çalışılmış ve kamu yatırımları azalmıştır. Bu durum enflasyonu hedeflenen oranlarda olmasa da kısmen dizginlemiştir. Ancak uğranılan refah kaybı belediyeler ve valilikler aracılığı ile ihtiyaç sahiplerine yapılan yardımlarla ortadan kaldırılmaya çalışılmış ve bu yardımlar Ak Parti döneminde büyük bir ivme kazanmıştır. Böylece nakit para yardımı, düzenli gıda kolileri, alışveriş çekleri, kömür dağıtımları gibi yardımlar milyonlarca kişiye ulaştırılmıştır.

— Yoksullar için TOKİ aracılığı ile konut hamlesi başlatılmıştır.

²⁴ Mustafa Sönmez, "2007 Enflasyonu Yüzde 20'nin Üstünde", <http://www.bianet.org> (19.02.2008).

^{25a} Birol Ertan, "AKP'nin Seçim Başarısı Üzerine Düşünmek", <http://www.hurfikirler.com>, (09.01.2008).

^{25b} Mustafa Sönmez, " Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", <http://www.haber7.com>, (03.01.2008).

^{25c} Hakan Yılmaz (2007), " Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=258560, (03.01.2008).

^{25d} Sibel Kalaycıoğlu, " Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=258560, (03.01.2008).

— Ak Parti geniş seçmen kitlesine dindarlık, muhafazakârlık, politik istikrar, Avrupa Birliği, dışa açılma, liberal İslam gibi geniş bir menü sunarken; muhalefet partilerinden CHP laikliği, MHP ise sadece milliyetçiliği kapsayan tek menüyü seçmenlere sunmuştur. Ak Partinin seçmenlere sunduğu bu geniş menü onu başarıya götüren önmlü nedenlerden biri olmuştur.

— AKP'nin okul, kurs ve dersanelerde yapmış olduğu yatırımlar genç seçmenin oyunun AKP lehine sandığa yansımaya neden olmuştur.

— Sağlıkta atmış olduğu radikal adımlar Ak Parti'nin zaferinde etken olan bir diğer faktördür. Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastaneleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu'na ait SSK hastanelerini Ak Parti iktidarı döneminde birleştirilmiştir. Böylece SSK'luların devlet hastanelerine gitmeleri sağlanmış ve SSK hastanelerinin yoğunluğu azaltılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Üniversite hastaneleri SSK ve Bağ-Kur'lulara açılmıştır.

— Eğitimde, burs, yardım, kadro, okul ve af konusundaki uygulamaları ile belli bir kesimde oylarını toplamıştır. İktidarı döneminde çıkardığı öğrenci affı ile üniversiteler ile ilişkisi kesilen öğrencilerin yeniden üniversitelere dönmesi sağlanmıştır. Ak Parti döneminde yeni üniversiteler kurulmuş ve "sözleşmeli öğretmenlik" uygulaması başlatılmış ilk ve orta öğretimde bedava kitap uygulamasına geçilmiştir.

— 22 Temmuz 2007 seçimlerinden önce kamuda çalışan geçici işçilere daimi kadro olanağı sağlanmıştır. Ayrıca en düşük işçi ücreti 550 YTL'den 740 YTL'ye çıkartılmıştır.

— Seçime katılan diğer partilerin geçmişteki başarısız iktidar deneyimleri ve siyasal istikrarsızlıklar Ak Partiye olan desteği artırmıştır. Ak Partinin asıl başarısı, I. iktidarı döneminde ülke etrafındaki savaşa rağmen (Irak) Türkiye'yi açık bir çatışmadan uzak tutması ve ekonomik alanda da açık bir krizi önleyebilmesinde yatmaktadır. 22 Temmuzda sandık başına giden seçmenin, Türkiye'de yeniden istikrarsız bir ekonomik ve siyasal yapının doğmasını istemediği için bir dönem daha Ak Partiye destek verdiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ATO, "Genç İşsiz Ordusu Raporu", www.atonet.org.tr, (14.01.2008).
- BORATAV, Korkut (2006), ".....", *Cumhuriyet Gazetesi*, 19.04.2006.
- ÇALIŞKAN, Koray (2007), "Milli Gelir Hesapları Yanıltıyor", <http://timgazeteler.com/?a=2171466>, (15.02.2008).
- DURA, Cihan (2007), "Tarım, Gelir Dağılımı, İsrar, Carry Trade, Devletçilik,...", www.cihandura.com. (17.01.2008).
- DURA, Cihan (2007), "Türkiye İşsizlikte Ön Sıralarda" www.cihandura.com. (26.01.2008).
- EGE, Yavuz (2007), "Türkiye Ekonomisine İlişkin Bazı Değerlendirmeler", www.ttg.gov.tr/UserFiles/File/Sunumlar/GENEL_DURUM.pdf, (22.01.2008).
- EĞİLMEZ, Mahfi (2007a), "İktidarın Ekonomik Karnesi", <http://www.radikal.com.tr/yazici.php?haberno=217807&tarikh=08/04/2007>. (18.01.2008).
- EĞİLMEZ, Mahfi (2006b), "Cari açık nedir?", <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=205170>, (27.01.2008).
- ERTAN, Birol (2007), "AKP'nin Seçim Başarısı Üzerine Düşünmek" <http://www.hurfikirler.com/hurfikir.php?name=Yazilar&file=article&sid=4471> (09.01.2008).
- GÜNEŞ, Hurşit (2007), "Sakın ha İnanmayın! Gelir Dağılımı Söylendiği Gibi Düzelmüyor", www.milliyet.com.tr, (14.01.2008).
- GÜNEŞ, Hurşit (2007), "Sıcak Para Sorun mu? Kolaylık Mı?", www.milliyet.com.tr, (15.12.2007).
- GÜRSEL, Seyfettin (2007), "İşsizlikte Dramatik Artış", www.referansgazetesi.com. (17.01.2008).
- HACALOĞLU, Ahmet (2007), "AKP Ekonomisi", http://www.karalahana.net/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=76&Itemid=100, (10.01.2008).
- KALAYCIOĞLU, Sibel (2007), "Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=258560, (03.01.2008)
- ÖZATAY, Fatih (2007), "Savaş Jetiyle Tarımsal Mücadele Mümkün Mü?", *Dünya Gazetesi*, (25.01.2008).
- ÖZDAĞ, Ümit, www.umitozdag.com/09.11.2007, (05.02.2008).
- SOMÇAĞ, Selim (2006), *Türkiye'nin Ekonomik Krizi Oluşumu ve Çıkış Yolları*, 2006 Yayınevi, İstanbul.

- SÖNMEZ, Mustafa (2007), "Ak Parti İktidarında Dış Borç Artışı % 59", <http://www.bianet.org/bianet/kategori/ekonomi/94546/akp-iktidarinda-dis-borc-artisi-yuzde-59>, (29.12.2007).
- SÖNMEZ, Mustafa (2007), "2007 Enflasyonu Yüzde 20'nin Üstünde", <http://www.bianet.org/bianet/kategori/emek/104105/2007-enflasyonu-yuzde-20nin-ustunde>, (19.02.2008).
- SÖNMEZ, Mustafa (2007), " Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=258560, (03.01.2008)
- ŞİRİNER, İsmail, (2007), "Parasal İstikrarın Sağlanmasında Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Etkinliği Sorunu", *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, Cilt:44, Sayı:509, İstanbul.
- TÖRÜNER, Yaman (2007), "Bu Karşılaştırmayı IMF Yaptı", www.milliyet.com.tr, (12.02.2008).
- TÜRK, İsmail (1992), *Maliye Politikası*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ÜNSAL, Erdal (2005), *Mikro İktisat*, İmaj Yayınevi, Ankara.
- YELDAN, Erinç (2007), "Ekonomide 2002 ve 2007'nin Farklı Koşulları", *Cumhuriyet Gazetesi*, (09.01.2008).
- YELDAN, Erinç (2007), "AKP Ekonomisi – 1: Borç Yaratan Büyüme", *Cumhuriyet Gazetesi*, (09.01.2008).
- YELDAN, Erinç (2007), "Enflasyon Hedeflemesi ve Sonrası", *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Ekim 2007, (12.01.2008).
- YELDAN, Erinç (2007), "Enflasyon Hedeflemesi Gerçek Mi?", *Cumhuriyet Gazetesi*, 14 Kasım 2007, (10.02.2008).
- YILMAZ, Hakan (2007), " Ak Parti'nin Yüzde 47'sinin Sırrı", http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=258560, (03.01.2008)